

МИЛОРАД МИТРАШИНОВИЋ

КОМУНИСТИЧКА ОПШТИНА У ВАЉЕВУ 1920—1921.

Владајућа класа Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца плашила се да спроведе изборе у земљи одмах по завршетку првог светског рата. Страх буржоазије био је оправдан, јер је незадовољство радног народа одмах после завршетка првог светског рата било највеће. Тек кад је власт буржоазије ојачала, почела је припреме за општинске изборе и то не у исто време у целој земљи. Прво су марта месеца 1920. године спроведени избори у Хрватској и Словенији, Далмацији и Црој Горн, док су у Србији и Македонији избори заказани за август месец исте године. На општинским изборима у Србији и Македонији, који су одржани 22. августа 1920. године, КПЈ је постигла велики успех. Комунисти су победили у више градских и сеоских општина. Општинске управе у Београду, Нишу, Крагујевцу, Ужицу, Шапцу, Ваљеву, Убу и другим местима прешле су у руке комуниста.

Кад су децембра 1919. почеле прве припреме за општинске изборе, Извршни одбор СРПЈ (к)¹, позвао је партијске организације да се изјасне за учешће на изборима. Иако је било случајева да су се партијске организације изјашњавале против, преовладало је мишљење о користи и потреби учешћа на изборима. Месна организација СРПЈ (к) у Ваљеву стала је на становиште да учешће на изборима има велики политички значај и у том смислу је послала свој одговор Извршном одбору СРПЈ (к).

У 1920. години раднички покрет Ваљева и околине налазио се у сталном успону. Погоршање услова живота и рада радничке класе, настало у рату и непосредно после њега, знатно је утицало да радници у великом броју приступају Партији и синдикатима. Месна организација СРПЈ (к) у Ваљеву бројала је око 750 чланова док су синдикалне организације обухватале скоро целокупно радништво. Само један мали број радника није био учлањен у синдикате. Добра сарадња партије и синдиката допринела је да се већина тарифних акција које су водили синдикални пододбори разних струка, заврше успешно. Какву су снагу представљали Партија и синдикати најбоље се видело на прослави 1. маја 1920. године. То је била највећа послератна прослава Првог маја у Ваљеву. Тога дана радници су колективно и у одређено време прекинули посао и свечано прославили свој празник рада. У прослави је учествовало преко 1200 радника. Све време прославе полиција и војска била је у приправности а буржоазија заплашена да ће „комунисти 1. маја оборити њихову политичку власт и прогласити Совјетску републику“.²

У првој половини 1920. године Месна организација СРПЈ (к) шири свој утицај и на осиромашено село. Оснивају се Месне организације СРПЈ (к) у Радљеву,³ Клинцима⁴, Осечини⁵, Рајковићу⁶ и Паунама⁷. Партијска повереништва формирана су у селима: Лопатњу, Стубу, Милчицици, Црниљеву, Причевићу, Туђину, Осладићу, Ставама, Лелићу, Дивцима, Драчићу и Седларима.

Мирко Обрадовић (1858—1932.), председник комунистичке општине у Ваљеву 1920—1921.

Овако свестрана активност Месне партијске организације привремено је остављена после конгреса Партије у Вуковару (од 20. до 24. јуна 1920. године). После вуковарског конгреса у Месној организацији КПЈ Ваљева долази до отвореног сукоба са центрумашима који су искључени из Партије. То је био разлог што се закаснило са изборном активношћу, иако су општински избори расписани још у првој половини месеца маја. Обзиром да су избори били на прагу, даљи наставак

сукоба у Месној организацији КПЈ само би користио буржоаским партијама које су се интензивно припремале за изборе. Партијска управа из Београда упознала са сукобом који је избио у Месној организацији КПЈ интервенисала је више пута, како би што пре дошло до измирења обеју страна. Пошто су обе стране биле непопустљиве, из Београда је послат у Ваљево проф. Милош Требињац, партијски функционер, који је успео да изглади сукоб центрумаша са руководством Месне организације КПЈ и поново успостави потребно јединство партијске организације.⁸

Организационо учвршћена, ваљевска партијска организација одржала је кандидациони збор на коме је изабран кандидат за председника општине, као и кандидати за општинске кметове и одборнике. Пошто центрумаша нису имали погодну личност за председника, за носоца листе изабран је акламацијом Мирко Обрадовић⁹, терзијски радник. Сви предложени кандидати морали су испуњавати услов, да плаћају порез. Из тог разлога су кандидати за кметове бирани из редова центрумаша, већином занатлије, док најамни радници нису могли бити изабрани, јер их финансијска управа није задуживала порезом.

Све време до почетка избора 22. августа, Месна организација КПЈ развија живу предизборну активност. Тадашње најбоље кафане у граду „Гранд“, „Европа“, „Македонија“¹⁰, „Краљевић Марко“, у којима су одржавани зборови и конференције, које организује Месна организација КПЈ, биле су увек добро посећене. Велика масовност испољена на конференцијама и зборовима била је сигнал да комунисти имају велике шансе да победе на овим изборима.

Једанаестог августа, Мирко Обрадовић терзија и Илија С. Илић, опанчар поднели су Ваљевском првостепеном суду на потврду комунистичке кандидатске листе:

Првостепеном Ваљевском Суду

У прилогу под ./, шест листа, четири са предлагачима, а две без, за избор председника и одборника Општине Ваљевске, који се имају извршити на дан 22. августа 1920. год. имамо част поднети Вам на потврду по овлашћењу предлагача на листи потписаних.¹¹

11. Августа 1920. год.
Ваљево

Учтиви,
Мирко Обрадовић терзија,
Илија С. Илић опанчар

Рађено 11. Августа 1920 год.
у ваљ. прв. суду

Мирко Обрадовић и Илија С. Илић,
оба из Ваљева, представши и
изјавише:

Подносимо кандидатску листу

Мирка Обрадовића, из Ваљева, за избор свих
општинских часџика у општини ваљевској.

Молимо суд да је потврди.

Мирко Обрадовић
Илија С. Илић

Оверавају

писар,
Ник. Јанковић

Дежурни судија
М. П. Вуковић

КАНДИДАТСКА ЛИСТА

За избор часника општине Ваљевске среза ваљевског округа ваљевског
на дан 22. Августа 1920. године.

ПРЕДСЕДНИК

1.	Мирко Обрадовић	терзија	из Ваљева
----	-----------------	---------	-----------

КМЕТОВИ:

2.	Миливоје Обрадовић	месар	из Ваљева
3.	Илија С. Илић	опанчар	" "
4.	Богосав Лаловић	кројач	" "

ОДБОРНИЦИ:

5.	Крста Тачевић	секретар држ. заштите	из Ваљева
6.	Никола Стефановић	кројач	" "
7.	Недељко Милутиновић	опанчар	" "
8.	Димитрије Чикић	млинар	" "
9.	Вукоман Трифуновић	књиговођа пиваре	" "
10.	Милан Марковић	кафеџија	" "
11.	Миленко Ђорђевић	металски радник	" "
12.	Милорад Пантовић	металски радник	" "
13.	Душан Тодоровић	ткач	" "
14.	Михаило Ђекић	абацијски радник	" "
15.	Раденко Луковић	сарач	" "
16.	Чедомир Софронијевић	опанчар	" "
17.	Воја Стефановић	опанчар	" "
18.	Душан Пирошки	колар. радник	" "
19.	Јован Раденковић	опанчар	" "
20.	Стојић Зарић	јорганџија	" "
21.	Панта Бујуклић	опанчар	" "
22.	Марко Павићевић	земљоделац	" "
23.	Мирко Оташевић	обућар	" "
24.	Крста Остојић	кафеџија	" "
25.	Лазар Деспотовић	кројач	" "
26.	Велимир Ранковић	опанчар	" "
27.	Љубомир Гајић	столар	" "
28.	Тијосав Тодоровић	кафеџија	" "
29.	Теодосије Живковић	опанчар	" "
30.	Коста Арсенијевић	ћеваџија	" "

31.	Исанло Марковић	зидар	„	„
32.	Милоје Шушић	обућар	„	„
33.	Милош Ристић	кројач	„	„
34.	Коста Краљевић	опанчар	„	„
35.	Будимир Милаковић	опанчар	„	„
36.	Иван Лечић	опанчар	„	„
37.	Павле Петровић	музикант	„	„
38.	Војислав Радосављевић	обућар	„	„
39.	Аврам Мугић	обућар	„	„
40.	Здравко Савковић	обућар	„	„

ПРЕДСТАВНИЦИ КАНДИДАТСКЕ ЛИСТЕ:

Представник у I. бирач. гласачком месту	Илија С. Илић опанчар	из Ваљева
II. „ „ „	Никола Стефановић кројач	„ „
Заменик у I. гласач. месту	Димитрије Чикић млинар	из Ваљева
II. „ „	Илија М. Илић обућар	„ „

11. Августа 1920 год.
У Ваљеву

ПРЕДЛАГАЧИ:

1. Воја Стефановић опанчар	27. Милан Ђокић абаџија
2. Крста Остојић кафеџија	28. Коста Матић абаџија
3. Лазар Деспотовић кројач	29. Влајко Лакићевић кројач
4. Милорад Пантовић метал. радник	30. Алекса Петровић берберин
5. Илија С. Илић опанчар	31. Душан Миладиновић обућар
6. Новица Јовановић кројач. радник	32. Илија М. Томић столарски радник
7. Никола Марковић сарач. радник	33. Радован Милановић кројач
8. Миладин Голубовић седлар	34. Миладин Михаиловић опанчар
9. Ранко Мирчић седлар	35. Панта Јанковић кројач
10. Миљко Кораћ трговац	36. Војислав Лаловић опанчар
11. Драгољуб Стојановић сарач	37. Светозар Којић опанчар
12. Живко Луковић опанчар	38. Ивко Крунић кројач
13. Радисав Пауновић сарач. радник	39. Богосав Лаловић кројач
14. Милован Тадић опанчар	40. Јеврем Ђенић опанчар
15. Новак Д. Бирчанин кафеџија	41. Милан Јелић кројач
16. Илија М. Илић обућар	42. Петроније Перишић кафеџија
17. Милован Мојковић обућар	43. Владимир Павловић пиљар
18. Гаврило Тодоровић седлар	44. Станимир Ковачевић опанчар
19. Милорад Радовић столар	45. Миодраг Прерадовић обућар
20. Мирко Обрадовић терзија	46. Милорад Ђокић опанчар
21. Воислав Попчетовић кројач	47. Стојиша Тешић опанчар
22. Стојан Крунић обућар	48. Крста Павловић обућар

23. Саво В. Стаменковић кафеџија	49. Миливоје Обрадовић месар
24. Мирко Оташевић обућар	50. Милован Тодић опанчар
25. Вуко Дамњановић кафеџија	51. Војислав Гојковић абаџија
26. Аврам Мудић обућар	52. Милан Р. Михаиловић обућар
53. Лука Обреновић опанчар	

Првостепени суд ваљевски сранио је имена кандидата и предлагача на овој кандидатској листи за азбучним гласачким списком општине ваљевске па је нашао да су како кандидати тако и предлагачи у листи уведени, а сем тога да постоје пристаници кандидата, и да је иста кандидатска листа састављена по пропису чл. 53 в. закона о општинама, и од довољног броја предлагача потписана па је стога на основу чл. 53. истог закона потврђујем.¹²

Бр. 18423
11. августа 1920 г.
Ваљево

(М. П.)

Дежур. судија,
Мил. П. Вуковић

Заступа секретара
писар,
Ник. Јанковић

Поред организовања зборова и конференција преостало време од 11. до 22. августа протекло је у завршним организационим припремама, које је успешно спровела партијска организација. Партијска управа пре избора одржала је састанак са чуварима кутија и упознала их са свим законским формалностима. Чуvari кутија упозорени су, да не дозволе, да иста лица гласају двапут, што је био случај на свим дотадашњим изборима. Представници буржоаских политичких партија били су добро упућени у све малверзације око спровођења избора. На овим изборима није им пружена могућност, да ма шта учине, што би довело у питање регуларност избора и могло угрозити очекивану победу комуниста.

Кад су почели избори 22. августа на сва три гласачка места у старој општини, гимназији, и старој основној школи, радници и омладинци — скојевци, контролисали су ток избора. Захваљујући доброј организацији избори су прошли без већих инцидената. Мада су избори трајали до 19 часова много раније пред зградом старе општине где су саопштавани резултати избора, икупно се велики број грађана Ваљева. Чим су избројане куглице и уредно потписани записници, објављен је резултат избора. Укупно је гласало 1180 бирача. За комунисте је гласало 480 бирача, демократи су добили 360 гласова а радикали 340 гласова.¹³ За председника општине изабран је Мирко Обрадовић, терзијски радник. Од 36 кандидованих одборника на комунистичкој листи изабрано је 24. Преосталих 12 одборничких места према изборном закону попуњавали су демократи и радикали, зависно од процента добијених гласова. Са комунистичке кандидатске листе у општинску управу изабрани су:

ПРЕДСЕДНИК

1 Мирко Обрадовић, терзија из Ваљева

КМЕТОВИ:

1. Миливоје Обрадовић, месар
2. Илија С. Илић, опанчар
3. Богосав Лаловић, кројач

1. Коста Арсенијевић, ћеваџија	13. Милорад Пантовић, метал. радник
2. Љубомир Гајић, столар	14. Душан Пирошки, коларски радник
3. Лазар Деспотовић, кројач	15. Јован Раденковић, механичар
4. Михаило Бекић, абаџиј. радник	16. Велимир Ранковић, опанчар
5. Миленко Ђорђевић, метал. радник	17. Чедомир Софропијевић, опанчар
6. Стојић Зарић, јорганџија	18. Воја Стефановић, опанчар
7. Радељко Луковић, сарач	19. Никола Стефановић, кројач
8. Иван Лечић, опанчар	20. Душан Тодоровић, ткач
9. Недељко Милутиновић, опанчар	21. Тијосав Тодоровић, кафеџија
10. Крста Остојић, кафеџија	22. Вукоман Трифуновић, књиговођа
11. Мирко Оташевић, обућар	23. Крста Тачевић, професор
12. Марко Павићевић, земљорадник	24. Димитрије Чикић, млинар

Чим су саопштени резултати избора, окупљени грађани одушевљено су поздравили новонабране комунистичке представнике. На згради старе општине залепршала се црвена застава коју су поставили ваљевски радници. Са стола испред зграде општине окупљеним грађанима говорио је Мирко Обрадовић, новонабрани председник општине.

„Опасност је била да маса не направи чудо. Мирко је говорио са стола пред вратима општине. Говорио је добро и молио за ред. Тако је добро говорио, да су му честитали и противници. Рекао је, да нас не занесе ова прва победа, да не правимо неред, већ да се држимо мирно и достојанствено, онако као што смо и победили. Био је то један савршен говор који је утишао ову масу”.¹⁴

Испред старе општинске зграде формирана је поворка грађана која се упутила пред Раднички дом, где је одржан главни збор на коме је говорио комунистички одборник професор Крста Тачевић.

Сутрадан ујутро, кад су новонабрани председник, Мирко Обрадовић и одборници дошли у општину да приме дужност у општини није било никога. Општинска каса била је отворена и у њој је нађено само 60 пара. Општински чиновници и служитељи напустили су општину, јер су веровали да се комунисти неће дуго одржати у општини, па нису хтели да доведу у питање своју службу. Међутим и за оне који су се вратили на дужност после неколико дана, општинска управа сматрала је да их треба сменити, јер је било јасно да ће они саботирати спровођење донетих одлука. За општинског деловођу, општинска управа поставила је Драгојла Дудића, комунисту из села Клинаца.

Већ првог дана општинска управа суочена је са тешкоћама у раду. Првог дана после избора, пекари су подигли цену хлеба за 20 пара по килограму. Буржоазија је хтела да покаже грађанима како су комунисти криви што је хлеб поскупно. Општински одбор позвао је одмах све пекаре. Из разговора са њима испоставило се да су они били принуђени да повисе цену хлеба, јер је власник млина Пера Петковић подигао цену брашну. Општински одбор је формирао комисију од одборника, која је заједно са Одбором за сузбијање скупоће, добила задатак да испита разлоге повећања цене хлеба. Прегледом књига и рачуна власника млина, утврђено је да је он дневно од продаје брашна зарађивао 10.000 динара. Пошто је установљено да је повећање цене брашну неосновано и тенденциозно, то је Одбор за сузбијање скупоће донео одлуку, да се власник млина Пера Петковић казни са два месеца затвора и да му се одузму све залихе брашна у корист ваљевске сиротиње. Али, кад је ову одлуку требало спровести успротивно се срески начелник а полицијске власти су одбиле да је изврше. Овакав став среског начелника огорчио је одборнике у тој мери, да је један број одборника захтевао да се напусти општина.

Ово је један од низа примера како је извршна власт онемогућавала спровођење у живот одлука општинске управе. То није нимало чудно, јер је извршна власт била у рукама буржоазије, која се на сваки начин трудила да компромитује и отежа рад комунистичкој општини.

Највећа тешкоћа у раду комунистичке општине била је у томе што је претходно општинска управа оставила општинске касе празне. Буржоазија је злурадо гледала шта ће комунисти да ураде. Систем финансирања општине био је неорганзован. Политичке партије које су ранијих година држале општину у својим рукама, из политичких разлога нису организовале уредну наплату општинског пореза и приреза. Недостатак финансијских средстава онемогућио је општинску управу да донете одлуке практично спроведе.

Поред већ донетих одлука о једнаким платама свих општинских чиновника па и служитеља и одлуке о укидању трошарине на све житовне намирнице које се доносе на леђима и рукама у град, недостатак финансијских средстава онемогућио је општинску управу да пружи помоћ сиромашним грађанима.

„Ми смо знали да не можемо испунити оно што смо обећали бирачима. Све наше одлуке зависиле су од једног полицијског писара. Сматрали смо да смо изишли на изборе да покажемо нашу снагу. Али центрумашни су били у погледу тога у већини и они су желели да дођу на власт, поготову што су били кметови. Имали смо у плану да пружимо помоћ сиромашнима, али нисмо могли да урадимо ништа, јер нисмо имали новца у каси. За пет месеци колико смо држали општину, нисмо успели да наплатимо ни порез ни прирез. Ако би тужили коме, опет њихова власт која није предузимала ништа против њих. Ми нисмо имали прихода да платимо чиновнике, а да не говоримо о извођењу комуналних радова или пружања помоћи сиромашним”.¹⁵

Одмах после избора удружени радници и демократи уз помоћ финансијске управе, жале се на изборе наводећи у жалби како избори нису по закону правилно спроведени, јер један члан бирачког одбора није био присутан изборима и да изабрани председник и група одборника нису порески обвезници. Финансијска управа из Ваљева приложила је уз ову жалбу фалсификована уверења о томе како се комунистички одборници не задужују порезом, па према томе нису могли бити ни бирани у општинску управу.

Државни Савет Краљевине СХС решавајући по жалби радикала и демократа донео је 23. септембра 1920 године одлуку да се општински избори одржани 22. августа у Ваљеву — пониште.¹⁶

Нови избори заказани су за 23. јануар 1921. године.

Мада је одлука о поништењу избора у великој мери деловала деморализаторски на један део општинских одборника и мада су услови за рад сваким даном били све тежи ипак се настојало да се неке одлуке спроведу у живот. То је ретко кад успевало општинској управи јер је сваку њену одлуку морао претходно потврдити срески начелник. Бивша радикалска општинска управа није донела ни буџет за 1920. годину, мада је по закону била обавезна да то учини најдаље до 15. марта, па се и то питање поставило пред комунистичку управу.

На седници општинског одбора од 2. X 1920. године, усвојен је Буџет општине ваљевске за 1920. годину.

ПРЕДРАЧУН

(Б у џ е т)

ПРИХОДА И РАСХОДА ОПШТИНЕ ВАЉЕВСКЕ ЗА 1920. ГОДИНУ

ПРИХОД

I. ОСТАТАК ГОТОВИНЕ

1. По дневнику касе из 1919. године	6.714.59	10.005.36	
2. Ненаплаћена општ. готовина, потраж. из ранијих година по списку приложеном годишњем рачуну за 1919 годину	49.553.32	84.802.82	94.808.18

II. РЕДОВНИ ПРИХОДИ

3. Од непокр. имања општ., кирија, зграда и земљ.	34.708	68.700	
4. Од попаше општ. имања	3.000	5.520	
5. Од камених општ. мајдана	300	210	74.430

III. РАЗНЕ ТАКСЕ

6. Од месарске аренде	40.000	102.000	
7. Од мерине	20.000	36.000	
8. Од такса за уверења и спорних	4.400	5.169	
9. Од тржишних такса	—	133.300	
10. Од биоскопа, представа и свирке	3.600	5.040	
11. Од гробница и мртв. кола	400	2.280	
12. Од истицања фирми	1.200	1.200	
13. Од изношења ђубрета	13.500	—	
14. Од чишћења пужника	—	14.400	
15. Од заузимања тротоара	200	572	

16. Од добошке таксе	50	100	
17. Од сточних пасоша	300	900	
18. Од акциса механског	7.000	6.360	
19. Од оборије	150	300	
20. Од псећих марака	200	200	309.048

VI. РАЗНИ ПРИХОДИ

21. Од новчаних казни	2.072.99	720	
22. Од добровољних прилога сиротњи	500	2.200	
23. Од летњег купатила	1.800	1.665	
24. Од панађура	3.000	6.000	10.585

V. НЕПРЕДВИЂЕНИ ПРИХОДИ

25. Од непредвиђеног прихода	33.000	1.500	1.500
------------------------------	--------	-------	-------

VI. ПОТРАЖИВАЊА ИЗ ПРОШЛИХ ГОДИНА

26. Од заосталог кулучког приреза из пр. год.	3.600	3.600	
27. Од ненапл. општ. приреза за 1915. год.	23.352	23.352	
28. Од остатка општ. приреза за 1919. год. који је М. У. Д. одобрио II. Бр. 14689 од 28. IV. 19.		33.850	60.802

VII. ОД ЗАЈМА

29. Од ванредног зајма	100.000	100.000	100.000.
------------------------	---------	---------	----------

СВЕГА ПРИХОДА: 651.173.18

РАСХОД

A. РЕДОВНИ ИЗДАЦИ

1. На плату председнику	4.200	
2. На плату 3 кмета	8.280	
3. На плату благајника	4.080	
4. На плату деловође	3.840	
5. На плату 7 писара	16.800	
6. На плату правозаступнику	840	
7. На плату 2 бабице	1.680	
8. На плату полицајца	2.400	
9. На плату 4 контролора	8.640	
10. На плату 3 мерача	6.480	
11. На плату мајстора	2.160	
12. На плату 32 служитеља	63.754	123.154

Б. ДОДАТАК НА СКУПОЉУ

13. Председнику, кметовима, благајнику, деловођи, писарима и полицајцу по дин. 8.— за месец Јануар, Фебруар, Март и Април		13.440	
14. Мерачима, контрол. и служит. за Јан., Фебр., Март и Април по дин. 6.— дневно		28.800	
15. На додатак на скупоћу одб. одл. од 15. V. 1920. часницима и службеницима по дин. 12. дневно		41.160	
16. На додатак на скупоћу одб. одл. од 15. V. 920. контр. мерачима и служитељима		78.400	
17. На додатак на скупоћу који ће одбор решавати по дин. 18.— дневно за чиновнике (разлика)		5.520	
18. Додатак на скупоћу који ће одбор решавати по дин. 18.— дневно за служ. (разлика)		36.800	204.120

II. ПОРЕЗА

19. Остатак пореза за 1919. год.	6.000	5.030.97	5.030.97
----------------------------------	-------	----------	----------

Н Е Р Е Д О В Н И И З Д А Т Ц И

III. КАНЦЕЛАРИЈСКИ МАТЕРИЈАЛ

20. На канц. мат., штампу, намешт., моноп. књиге и форм. инкл. неинкл. рач. за 1914 и 1919. г. издато до 25. септ.	6.300	12.093.10	
21. Дато месец окт. — децембар		3.000	
22. На огрев општ. судн. и зграда	3.000	4.000	
23. На осветлење општ. суднице и улица	8.000	5.460	
24. Пошт. телегр. и парн. такса	400	400	24.953.10

IV. ОПРАВКА ОПШТИНСКИХ ДОБАРА

25. Оправка општ. зграда и пумпи	3.800	10.000	
26. Оправка општ. путева и мостова	21.594	7.000	17.000

V. ЗДРАВСТВЕНЕ ПОТРЕБЕ

27. На лечење сиротиње	3.000	3.000	
28. Шинљање у Пастеров завод	400	500	
29. Десниф. чишћ. нуж. и тргова	15.500	9.000	12.500

VI. ШКОЛСКИ ИЗДАТЦИ

30. На издр. осн. школе по буџету за 1920. годину	25.850	49.825	
31. На издр. занатл. по буџету	2.000	7.970	
32. На помоћ материнском удружењу	400	400	
33. На помоћ ђачкој трпези	400	400	
34. На помоћ општ. сиротињи	400	400	
35. На дневнице одбору за станове	8.000	30.000	8.000

VII. РАЗНИ ИЗДАТЦИ

36. На пороти. дијурине	100	100	
37. На Државне и општ. светковине	100	150	
38. На набавку разн. покр. ствари и алата	1.000	1.000	
39. На храну притвореника	300	300	
40. На оправку кола, амова и потков. коња	2.000	2.000	
41. На осигурање зграда од пожара	600	600	
42. На одрж. ватрог. прибора	800	800	
43. На издржавање општ. коња	2.700	1.800	
44. На набавку непредвиђених потр.	2.000	2.000	8.750

VIII. ОТПЛАТА ДУГОВА

45. На отплату дугова и интереса Управи фондова (без ажије на злато)	32.600	56.600	
46. На исплату гробљанске капеле	1.200	1.200	
47. Тадићу и Прикелмајеру апотек. за 1914. и 15. год.	1.591	1.591	
48. Јеврему Кузмановићу из Жабара за откуп новог гробља	18.000	18.000	
49. На отплату неиздатих плата општинском особљу за год. 1915—18. по одб. решењу			
а) неиздата трећина за 1919. год.	18.000	20.000	
б) неиздата трећина за 1920. год.		20.000	
50. Потраж. Алексе Вуксановића из 1918. г.		192	
51. Потраж. Николе Вујића из 1918—19. г.		358	
52. Потраж. Бранка Илића из 1915. год.		48.90	
53. Неисплаћени додатак за 1919. годи.		1.400.70	
54. На оснивање берзе рада и помоћ беспосленим радницима		10.000	
55. Фонд за подизање амбуланте и варошког купатила		35.679.51	108.470.11

СВЕГА РАСХОДИ:

651.173.18

и словима: Шест стотина педесет једну хиљаду сто седамдесет три и 18100 прихода а исто толико и расхода.

Благајник
Ст. Стојковић

Чланови
Мил. Обрадовић, Илија С. Илић

Председн. Општ. Суда
Мирко Обрадовић с. р.

Овај буџет Општине Ваљевске за 1920. год. по коме расход износи 651.173.18 динара а исто толико и приход са у буџету за 1919. год. предвиђеним зајмом, усвојено је у целости општ. одбор у седници својој од 2. окт. 1920. год.

Заст. Деловођу, писар
Драг. Ј. Дудић

Председник Суда и Одбора
Мирко Обрадовић, с. р.

Одборници:

Воја Стефановић, Душан Тодоровић, Љубомир Гајић, Коста Тачевић, Мих. Р. Јевтић, Драгутин Милкић, Душан Пирошки, Богосав Спасенић, Чедомир Софронијевић, Димитрије Чикић, В. М. Трифуновић, Велимир Ранковић, Стојић Зарић, М. Пантовић, Мих. М. Бекић, Лазар Деспотовић, Раденко Луковић, Недељко Милутиновић, Крста Остојић, Тијосав Тодоровић. — Г. Мих. Р. Јевтић дао је своје одвојено мишљење у записник.

Рађено у Суду Општине Ваљевске
1. октобра 1920. год.

БУЏЕТ ЗА 1920. ГОДИНУ Реферат Суда ОДБОРУ ОПШТИНЕ ВАЉЕВСКЕ

По закону о општинама чл. 130 дужан је општински суд да поднесе најдаље до 15. марта буџете за текућу годину општинском одбору. Општинска управа, која је садашњој претходила, није то учинила тако да је Суд Општине Ваљевске био принуђен, да од састава предрачуна општинских прихода и расхода продужи ово нередовно стање које је затекао.

При прегледу позиција примања и издатака, које је прошла општинска управа до сада учинила, констатовали смо, да се она придржавала углавном буџета за 1919. годину, који је пак, с обзиром на знатно измењене прилике у овој години, сасвим недовољан за идућу годину.

На основу до данас учињених као и за последњу годишњу четврт предвиђених примања и издатака, израдио је Суд приложени нацрт буџета за 1920. годину. Суду је част приметити, **ДА СЕ ОН НАЧЕЛНО НЕ СЛАЖЕ НИ СА НАЧИНОМ ПРИКУПЉАЊА ОПШТ. ПРИХОДА НИТИ ПАК СА РАСПОДЕЛОМ РАСХОДА ОВОГ НАЦРТА.** Унесени приходи и расходи стоје под директним утицајем већ раније предвиђених и од старе општ. управе фиксираних прихода као и од већ учињених расхода. С тога принципијелна измена обеју позиција на жалост за ову годину није могућа.

Суд Општински излази пред Одбор са следећим нацртом предлога за буџет с молбом да Одбор у заједници са Судом утврди дефинитиван буџет за 1920. годину. Ради ближег оријентисања Вашег, Суд ће пропратити поједине пројектоване буџетске позиције следећим кратким коментаром.

ПРИХОД. Потраживања општинске тачке 2., већином дуговања појединаца (дефицит В. Миловановића, касапска аренда Николе Вујића, ненаплаћене кирије од општинских имања) а затим готовина код Ваљ. Задруге и Трговачке Банке као и друго, у суми од дин. 84.802.82, представља дуговања, чија се наплата сагласно

зак. о ликв. мор. до краја ове године не може очекивати. Ми немамо у рукама акта из којих би смо могли закључити, да ли је наплата ових потраживања наше Општине ранијих година форсирана. Напоменућемо само да, кад буде дошло време наплатама, МИ НЕЋЕМО ИМАТИ НИ ПАРТИЈСКИХ НИ ЛИЧНИХ ОБЗИРА ПРЕМА ДУЖНИЦИМА НАШЕ ОПШТИНЕ.

Приходи од непокретних општинских имања, онакви, како су од прошле Општ управе фиксирани, не стоје ни у каквој сразмери према вредности истог.

ОПШТИНА ГРАДА ВАЉЕВА

ИСТОРИСКИ АРХИВ
ВАЉЕВО

Б У Ц Е Т

ЗА 1920. ГОДИНУ

СА

рефератом Суда, Одбору Општине Ваљевске

ВАЉЕВО
Штампарна „Ива Љуба Некажић“
1920

Насловна страна буџета комунистичке општине у Ваљеву.

Општина је до сада заузимала у погледу искоришћавања својих имања једно ситно — буржоаско гледиште, без обзира на интересе широких маса, на хигијенске и санитарне прилике вароши, да не говоримо о модерним потребама естетике варошких насељења. Прошле општинске управе доделиле су себи улоге АНТИСОЦИЈАЛНИХ УСТАНОВА: издајући за баснословне цене лиценцијом дућане и пиљарнице, подизала је општина вредности не само својим него и околним имањима а тиме ДИРЕКТНО УЧЕСТВОВАЛА НА ПОДИЗАЊУ СКУПОЋЕ У ВАРОШИ.

С друге стране опет давана су општинска имања под закуп за цене, које не одговарају ни десетом делу онога што би се могло општинском режијом из њих добити. У нашим књигама налази се један жалостан годишњи приход од 5.520,— дин. од попаше СВИХ ОПШТИНСКИХ ИМАЊА. Да наведемо само један пример, који илуструје ово газдовање: Аустријанци су само из једног дела Боричевца извучили по 4—5 вагона пшенице и неколико вагона кукуруза, док је сада тај исти Боричевац цео дат под закуп за 1.710.— динара годишње, с тим да закупца сме давати сељацима околних села ово имање у попашу.

Нису само поменуте антисоцијалне радње комуналне политике прошлих општ. управа и висина цена појединих закупа — радње против којих се Суд не може довољно оградити — већ постоји један готово невероватан факат: У ОПШТИНСКОМ АРХИВУ НИСМО НАШЛИ НИЈЕДНУ ТАПИЈУ ОД ОПШТИНСКИХ ИМАЊА, којима би се дала утврдити општ. својина. Из увиђаја за ово кратко време нашег бављења у општини дошли смо до уверења, да један велики део пространих општ. имања нити је под закуп даван, нити је пак икад било покушаја, да Општина у својој режији ова искористи. Цела досадања комунална политика кретала се у границама вароши, где је и општина акцептирала улоге капиталиста, подижући цене, изазивајући скупоћу. Није никакво чудо што су као последице оваквог рада простране њиве и ливаде, баште и утрине као и друга општ. имања ПОСТАЛА ПЛЕН НЕЗАЈАЖЉИВИХ И НЕПОШТЕНИХ СУСЕДА ЊИХОВИХ. Да напоменемо само онај изборни плакат, који говори о општинском имању у најнепосреднијој близини вароши. Сами већ можете себи представити, другови и господо одборници, КОЛИКО СУ БЕЗГРАНИЧНЕ МОГУЋНОСТИ, да општина НА УДАЉЕНИМ ПЕРИФЕРИЈАМА ВАРОШИ БУДЕ ОПЉАЧКАНА. — На супрот оваквог газдовања износимо свој програм: ИСКОРИШЋАВАЊЕ СВИХ ОПШТИНСКИХ ИМАЊА У СОПСТВЕНОЈ РЕЖИЈИ, са парочитим обзирима на интересе широких маса.

Наш највећи приход од 276.496.— динара јесте приход од месарске аренде, мерине и такса тржишних. Овај по све неправедан непосредни порез, оптерећујући и сиромашног произвођача и потрошача, показује само, са колико је доследности комунална политика — то јест политика поскупљивања свега — код нас вођена. О њему је већ делимично овде, на овом месту, у прошлој седници дискутовано и Вама, другови и господо, наше гледиште довољно познато. При склапању буџета за 1921. г. изнећемо Вам наше конкретне предлоге за модификацију ових такса, а сада их, као што смо напоменули, морамо примити као зло наслеђе.

Приходи тачке 5. могли би се повећати, јер се и чишћење нужника и изношење ђубрета код нас на најпримитивнији начин врши. Пошто ово питање у најтежињој вези са санитарном хигијеном наше вароши стоји, са приликама, чије решење и од нас упућених овдашњим ликарима зависи, то ћемо имати прилике да него у најскоријем времену продискутујемо.

Потраживања из ранијих година, напр. кулучки прирез из 1915. године, као и прирези из 1915. и 1919. год. нису још сви прикупљени. И овим прирезима оптерећене су већим делом широке масе сиромашног становништва, ОД КОЈХ СУ ОНИ И РЕВНОСНО НАПЛАЋИВАНИ, док на ненаплаћеним признаницама једног Стаменка Петковића, Милана Читаковића, Драге Вукосављевића адвоката, Раде Радо-сављевића адвоката, Милинка Драшковића трг. и многих других стоји законска примедба: „НЕЋЕ ДА ПЛАТИ“ или „НЕ МОЖЕ ДА ПЛАТИ“. Општински суд ће при изради буџета за 1921. годину изаћи са ПРЕДЛОГОМ ПРОГРЕСИВНОГ ПРИРЕЗА, КОЈИМА ЋЕ СЕ НА ПРВОМ МЕСТУ КАПИТАЛИ И ЊИХОВ ПРИНОС ПРОГРЕСИВНО ОПТЕРЕТИТИ.

Ванредни зајам у суми од 100.000 дин., који је прошла општ. управа у буџет 1919. године унела, није пласиран. Чињени су од прошле општ. управе безуспешни покушаји код Хрватске Штеднице, која је обећала да ће општину кредитирати, ако јој Мин. Финансија дозволи да издаје заложнице по општинским зајмовима. Ми овај зајам уносимо у буџет с тим да од њега у крајњем случају направимо употребу.

РАСХОД. Напоменули смо одмах на почетку да приход као и расходи стоје под утицајем већ фиксираних прихода и учињених расхода, тако да је овај нацрт буџета задржао карактер једне комуналне политике вођене без наше сарадње, политике с којом се ми принципијелно не слажемо а коју ми, силом околности, до краја године морамо наставити.

Као најважније сматрамо да треба повећати доходке општинском особљу, које је до нашег уласка у општину необично ниско — ДАЛЕКО ИСПОД МИНИМУМА ЗА ЕГЗИСТЕНЦИЈУ — награђено. На тај начин држимо да ћемо код наших сарадника подићи и вољу за рад и схватање дужности и да ћемо оставити на висину принцип једне комуне: да рад свакога мора бити принос који омогућава егзистенцију и ДА СЕ ОПШТИНА НИЈУКОМ СЛУЧАЈУ НЕ СМЕ ПОСЛУЖИТИ МЕТОДИМА КАПИТАЛИСТИЧКОГ ДРУШТВА — ЕКСПЛОАТАЦИЈОМ.

Оправка добара, путева, калдрма, мостова, покривена је издатком од дин 17.000.—, једном сумом, која је најочитији доказ некултурности једне општине. До нашег уласка у Општину, за осам месеци, утрошено је свега на оправку путева, мостова и калдрме 4.260.— динара а на оправку и одржавање општинских зграда свега 3.907.75 динара. Кад се узме у обзир у каквом су стању наши путеви, мостови, калдрме, општинске зграде (ове последње предњаче својим оријенталским санитар. и хигијенским приликама) и ова сума, онда ћете тек појмити, другови и господо одборници, КОЛИКО ЈЕ НЕПРИЈАТНА ДУЖНОСТ ОПШТИНСКОГ СУДА КАД ЈЕ ПРИНУЂЕН, ДА ОВУ И ОВАКВУ КОМУНАЛНУ ПОЛИТИКУ ДО КРАЈА ГОДИНЕ НАСТАВИ.

Исто се може рећи с погледом на досадашње издатке за здравствене потребе, чистоћу, дезинфекцију. До нашег уласка у општину утрошено је на ову позицију свега дин 4.675.70, ТО ЋЕ РЕЋИ ОКРУГЛО 20 ДИНАРА ДНЕВНО НА ЗДРАВСТВЕНЕ ПОТРЕБЕ СТАНОВНИШТВА ЈЕДНЕ ВАРОШКЕ КОМУНЕ, КОЈА ЈЕ ТОЛИКО ПРОПАТИЛА ЗБОГ ТИФУСА И ДРУГИХ ЗАРАЗНИХ БОЛЕСТИ КАО ПОСЛЕДИЦА ЊЕНИХ САНИТАРНИХ ПРИЛИКА. - Ми и овом приликом изјављујемо наше дубоко жаљење што, из неколико пута поменутих разлога, нисмо у могућности ни ову заоставштину да коренито излечимо. Уносели у буџет једну много већу суму но што је она већ утрошена, имамо ипак пуно уверење, да нисмо одговорили стварним потребама ове вароши у погледу здравствености.

На месту осам дванајестина буџета основних школа у суми од дин. 33.216.—, колико је требало издати основним школама до нашег уласка у општину, издато је свега 14.625.56 динара — дакле нешто више од једне трећине. Ова, у најмању руку, равнодушност прошле општинске управе према једној просветној установи, показује само, **КОЛИКО ЈЕ ПОИМАЊЕ ПРОСВЕТНО-КУЛТУРНИХ ЗАДАТАКА КОД ЊЕ БИЛО.** Финансијска могућност је постојала, ваљало је реализовати само снај одобрени зајам. — Ми смо ставили себи у задатак да у границама остављених нам финансијским средстава по сваку цену овај школски буџет до краја године изравнамо. — Поред буџета основних школа унели смо, сходно једном наређењу Министра Трговине, у позицију школских издатака и буџет Ваљ. Занатлијске Школе у суми од дин. 7.970.—

Без ажије не злато износи дуг отплате и интереса Управи Фондова по ранијим зајмовима околу 56.000.— динара само за ову годину. Благодарени томе, што анuitети из 1913. и 1914. године на дуг од 400.000.— динара нису уредно отплаћивани (могућност финансијска била је ту: Општина је имала код Ваљ. Задруге и Трговачке Банке конто, којим се могла отплата редовно вршити), принуђени смо да унесемо у буџет ову велику суму, која би се, да је раније било неког правилног схватања комуналне политике, могла сада на општини много потребније сврхе разделити. У овом случају стојимо пред следећим фактом: **ГОРЕ СПОМЕНУТЕ БАНКЕ ТРГУЈУ И РАДЕ ОПШТИНСКИМ НОВЦЕМ, ПОВИШАВАЈУЋИ ЦЕНЕ СВЕМУ И СВАЧЕМУ, ПА И ОНОМ КРЕДИТУ, КОЈИ БИ ЕВЕНТУАЛНО БИЛИ ПРИНУЂЕНИ ДА ТРАЖИМО, ДА БИ ОДГОВОРИЛИ ОБАВЕЗМА УПРАВИ ФОНДОВА.**

У 11. позицији расхода пренели смо из буџета за 1919. годину једну мистериозну позицију од дин. 18.000 — за исплату новог гробља — експроприсаног имања Јеврема Кузмановића из Жабара. Осим примедбе у последњем буџету „исплату учинити тек кад се спор сврши“, немамо никаквих других аката из којих би смо могли видети ток овог спора и законитост или незаконитост ове експропријације, која је можда један леп преседан, кад су у питању комунални интереси.

У истој позицији налазе се и дин. 40.000.— дуговања општинска на име ратних плата, које су одборском одлуком раније решне да се унесу по једна трећина у буџете за 1919, 1920. и 1921. годину. Прошли буџет садржи додуше позицију од дин. 18.000.— на име ових ратних потраживања општинског часништва и персонала, али **ИСПЛАТА, СА ИЗУЗЕТКОМ НЕКОЛИЦИНЕ БИВШИХ ЧАСНИКА, НИЈЕ НИКОМЕ ВРШЕНА.** Ми уносимо у суму од две трећине ратних потраживања у буџет с тим да подмиримо прво потраживања оних, који су у озбиљној материјалној нужди.

Поред неколико рачуна из ранијих година, који су нам остали да их исплатимо, а које ћемо првом приликом измирити, нашли смо једну позицију неисплаћених додатака из 1919. год. у суми од 1.400.70. Због „финансијске немогућности“ задржане су плате оних, чија је зарада толика била, да њома нису могли ни своје најнужније свакодневне потребе покривати. Исплату ових потраживања већ смо отпочели.

Салдо расхода унели смо као фонд за подизање општинске амбуланте и једног купатила. Нажалост, општинска потраживања делом су несигурна а делом

подлежу зак. о ликв. мор. стања, тако да о практ. привођењу у дело овог нашег програма — подизања амбуланте и купатила — до краја ове године не може бити ни речи.

Другови и господо одборници, Суд Вас још једном умољава да размотрите приложене Вам примерке буџетског нацрта и да у заједници с њим донесете дефинитиван буџет за 1920. годину.¹⁷

1. Октобра 1920. год.
Ваљево.

Председник Суда,
МИРКО ОБРАДОВИЋ, с. р

Чланови:
Миливоје Обрадовић,
за члана суда одборник
Никола Стефановић

Из донетог буџета види се, да су пред општинском управом стајали и чекали на решење многи комунални, социјални здравствени и културно-просветни проблеми. Међутим, од свега овог мало се шта могло остварити. Недостатак финансијских средстава био је кочица за решење било којег од ових проблема. Општина није имала новаца да плати ни чишћење улица, које су биле јако прљаве. Претила је опасност избијања епидемије у граду. Још су биле у сећању страховите последице епидемије пегавог тифуса, која је избила у Ваљеву у зиму 1915. године. Да се не би слично поново догодило, а пошто општина није имала новаца, председник општине и одборници изашли су на улицу са метлама и лопатама и почели чистити улице. У помоћ су им притекли ваљевски радници и занатлије и град је био очишћен.

За пет месеци постојања комунистичке општине у Ваљеву, велике финансијске тешкоће, биле су стална брига општинске управе. Многа обећања дата бирачима у време предизборне кампање, нису испуњена. Ваљевској сиротињи обећана је новчана помоћ, коју она није добила. Поред свега, грађани су схватили велике тешкоће на које је наилазила и са којима се борила општинска управа. Да су симпатије грађана и даље биле на страни комуниста, показали су резултати посланичких избора одржаних 28. новембра 1920. године. На овим изборима у ваљевском округу победио је комунистички кандидат Милош Требињац, професор из Београда. Комунисти су добили у Ваљеву 582 гласа, радикали 298, демократи 273, републиканци 30 и земљорадници 28 гласова.¹⁸

После доношења „Обзнане“, којом је забрањен рад Партије, и обустављен рад комунистичких и синдикалних организација, још више је отежан рад општинској управи. Тридесетог децембра ујутро, полиција је затворила партијски дом и запленила партијску архиву. Прогони и хапшења комуниста одмах су почели. У тако неповољној атмосфери, одржани су 23. јануара нови општински избори у Ваљеву. Уз велику подршку полиције, већину гласова добили су радикали и демократи, који су на ове изборе изашли са заједничком листом. Из њихових редова изабран је председник, три кмета и 24 одборника. У општинској управи комунисти су сада имали 12 одборника. И ових 12 одборника нису дуго остали у општини. Кад су после доношења „Закона о заштити државе“, почели све безобзирнији прогони комуниста, општински одбор у Ваљеву на седници од 22. августа 1921. године, а на предлог Суда општине ваљевске, донео је одлуку да се 12 комунистичких одборника р: зрешн дужности.

З А П И С Н И К

Седница одбора општине ваљевске држане на дан 22 августа 1921 год. у 8. часова пре подне.

Седници овој председавао је председник Страхинџа Лаушевић председник општине, записник водио Душан Н. Спасојевић деловођа.

Пошто је ово II панредна седница то се по члану 83. зак. о општинама одмах прешло на дневни ред.

О. Бр. 160.

Председник одбора чита предлог суда бр. 8735 од 12. тек. мес. па одбор а на основу чл. 18 закона о заштити јавне безбедности и поретка у држави.

Р Е Ш А В А.

Да се ови општински одборници: Крста Тачевић, Богосав Лаловић, Стојић Зарић, Милорад Пантовић, Миленко Ђорђевић, Душан Пирошки, Милан Марковић, Михаило Беквић, Љубомир Гајић, Душан Тодоровић, Крста Остојић и Лазар Деспотовић изабрати на ово општинском избору 23. Јануара тек. год. по количнику чл. 54. тач. п. закона о општинама са листе кандидованог за председника Мирка Обрадовића зато што су по политичким начелима комунисти разреше од дужности одборника. Да се на дан 18 септембра тек. год. изврши избор 12 одборника на место ових.¹⁹

Верно је изведено из књиге одборских одлука, тврде:

Деловођа
Душ. Н. Спасојевић.

Председник општ. Суда,
Ст. Лаушевић.

Краљ. С. Х. С.
општине ваљевске
Суд
Бр. 9508.

28. VIII — 1921 г.

Начелнику окр. ваљевског

Одлуку одбора О. Бр. 160 од 22 тек. месеца, Суд општине на основи чл. 85. Закона о општинама има част доставити вам, С, тим да је одлука саопштена свима разрешеним одборницима сем Миленка Ђорђевића бравара који се овде не налази, а приликом одласка није јавно где се има бавити.

Душ. Н. Спасојевић
Деловођа

Ст. Лаушевић
Председник Суда

И Л П О М Е Н Е

1. СРПЈ (к) — Социјалистичка радничка партија Југославије (комуниста).

2. У Ваљеву је на свечан начин прослављен празник рада Први мај. Тога дана извршена је потпуна обустава рада и у поворци манифестаната било је преко 1200 радника и грађана. На великој и малој пијаци, пред кафаном „Јадар“ и „Радничким домом“ одржани су зборови на којима су говорили Илија М. Илић, Ђерић и Крста Тачевић о значају Првог маја, буржоаском поретку и његовом терору, о стварању комунистичког друштва и др. Атмосфера у граду била је револуционарна. Војска и полиција су били у приправном стању, а буржоазија заплашена од могућности да ће „Комунисти Првог Маја оборити њихову политичку власт и прогласити Совјетску Републику“.

(„Радничке новине“ Београд бр. 115, 12. V. 1920.).

3. 11. Јануара 1920. године основана је у Радљеву, Месна организација СРПЈ (к). У управу су изабрани: председник, Живорад Костић, секретар Драгољуб Лазић; благајник Пантелија Живановић; чланови управе: Мирко Анимовић и Драгомир Мушички; финансијска контрола: Бошко Анимовић и Бранислав Милутиновић. Организација је имала 31. члана.

4. 17. Јануара у селу Клинцима крај Ваљева основана је Месна организација (СРПЈ (к), која је бројала 15 чланова. Управа: Стеван Ђосић, председник; Драгољуб Дудић, секретар, Прибислав Продановић, благајник и чланови управе Божидар Дудић и Педесљко Марић; финансијска контрола: Иван Продановић и Михаило Јоксић.

(„Радничке новине“ Београд бр. 38, 17. II. 1920.).

5. 20. Јануара у Осечини је формирана Месна организација СРПЈ (к) која је бројала 15 чланова. Управа: председник Мирко Станисављевић; секретар, Живојин Гашипарић; благајник Сретен Нишић; финансијска контрола: Петар Радојичић и Срећко Станисављевић.

(„Радничке новине“ Београд бр. 38, 17. II. 1920.).

6. 5. фебруара у селу Рајковићу код Ваљева формирана је Месна организација СРПЈ (к), која је бројала 54 члана. Управа: председник, Прибислав Савић; секретар, Драгољуб Мијаиловић; благајник, Рафаило Рафанловић; финансијска контрола: Бранислав Стефановић, Тихомир Спасојевић и Воја Рафанловић.

(„Радничке новине“ Београд бр. 38, 17. II. 1920.).

7. 25. марта у селу Паунама код Ваљева, на збору мештана основана је партијска организација СРПЈ (к) од 17 чланова. У управу су изабрани: Председник Ђорђе Ђорђевић; секретар, Милоје Бобић; благајник, Љубомир Пантелић и чланови управе Обрен Марјановић, Војислав Стојковић и Љубинко Гајић, Финансијска контрола: Сава Радосављевић, Милорад Матић, Живојин Радосављевић и Радоје Гајић.

(„Радничке новине“ Београд бр. 132, 2. VI. 1920.).

8. 11. јула 1920. у Ваљеву је одржана конференција свих партијских функционера на којој је присуствовао Милош Требињац, професор из Београда. На овој конференцији расправљано је о неким спорним, чисто практичним питањима, која су се била појавила међу неким партијским и синдикалним функционерима. Размимонлажења у принципијелним питањима није било и сви чланови ваљевске партијске организације су се слагали са програмом и Статутом КПЈ и осталим одлукама Вуковарског конгреса. После збора и ове конференције „ваљевска организација улази у ред наших најјачих, најсолиднијих и најједнодушнијих организација.“

(„Радничке новине“ Београд бр. 172, 21. VII. 1920.).

9. Мирко Обрадовић (1858—1932), терзијски радник. Рођен у селу Љубишу, (ужички округ) у сиромашној сеоској породици. Постакнут радом Васе Пелагића и социјалистичким идејама Светозара Марковића, Мирко Обрадовић је још као калфа на запату почео да се интересује за положај радника у друштву и за циљеве социјализма. Својим радом он спада у ред првих српских социјалиста. 1892. године изабран је за члана управе „Српског занатлијског радничког савеза“ и „Радничког друштва“ (1893) године. Власник је и одговорни уредник социјалистичких листова, „Социјал-демократ“ 1895, „Радничког листа“ 1901. и благајник „Београдског радничког друштва“ 1901. Члан је Српске социјал-демократске партије од њеног оснивања 1903. године и учесник на скоро свим њеним конгресима. Због активног рада на стварању радничких организација у Београду, режим Александра Обреновића осудио је Мирка Обрадовића на две године робије. После изречене пресуде бежи из Србије у Аустроугарску. Марта 1903. године враћа се кришом у Србију и да би се склопио испред очију полиције долази у Ваљево. Полиција га убрзо хапси и протерује у затвор у Београд. После „мајског преврата“ 1903. године, кад је срушен апсолутистички режим Александра Обреновића, пуштен је из затвора и поново долази у Ваљево. Долазак Мирка Обрадовића значио је много за раднички покрет Ваљева и околине, који се тада налазио у фази организовања. Већ на збору одржаном 9. августа 1903. године, кад су радници Ваљева основали своје „Ваљевско Радничко друштво“, изабран је за председника друштва. Престанком рада „Радничког друштва“, новембра месеца 1903. године Мирко Обрадовић и Димитрије Чикић, млинарски радник дају иницијативу за стварање Месне организације Српске социјал-демократске партије, која је основана јула месеца 1904. године. Од оснивања Месне партијске организације ССДП у Ваљеву у периоду од 1904—1914. године, до почетка првог светског рата непрекидно је биран за председника партијске управе. После завршетка првог светског рата поново почиње са радом Месна организација ССДП и на првој послератној скупштини марта 1919. за председника Партијске управе поново се бира Мирко Обрадовић. Као делегат учествовао је на Конгресу уједињења у Београду априла 1919, као и на Конгресу Партије у Вуковару јуна 1920. године. На општинским изборима 1920. године у Ваљеву, изабран је за председника ваљевске комунистичке општине. Мада су услови за партијски рад били јако отежани после доношења „Обзанае“ и Закона о заштити државе, јер се морало прећи на илегални рад, Мирко Обрадовић и даље ради организујући илегалне састанке руководства партијске организације. Касније, своју активност наставља кроз организацију „Независне радничке партије Југославије“ и „Независне синдикате“. Прилично ороњав, нападнут тешком болешћу, уз помоћ својих партијских другова одведен је 1928. године на лечење у Београд. Умро је у Београду 1932. године.

10. „Македонија“ — У овој кафани 1920. године смештен је Раднички и партијски дом Зграда и данас постоји и налази се у улици Иво Лола Рибар бр. 42.

11. Историјски архив у Ваљеву, Фонд Ваљевског суда, 1920. — ненумерисан документ

12. Историјски архив у Ваљеву, Фонд Ваљевског суда, 1920 — ненумерисан документ

13. На општинским изборима у Ваљеву, 22. августа победу су однели комунисти и добили 480 од укупно 1180 гласова. За председника општине изабран је Мирко Обрадовић, терзијски радник. Од 36 кандидованих одборника изабрано је 24 на комунистичкој листи.

(„Радничке новине“ Београд бр. 201, 24. VIII 1920.)

14. Историјски архив у Ваљеву, Мемоарска грађа инв. бр. 50 — изјава Марка Павићевића, комунистичког одборника из 1920. године.

15. Историјски архив у Ваљеву, Мемоарска грађа инв. бр. 50 — изјава Милорада Пантовића, комунистичког одборника из 1920. године.

16. 23. септембра 1920. године, Државни савет краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, на жалбу радикала и демократа, донео је одлуку да се општински избори одржани 22. августа 1920. године у Ваљеву пониште. Мотивација за доношење овакве одлуке донета је позивањем на то да избори нису по закону правилно спроведени. Лажно су биле изнете чињенице да један члан бирачког одбора није био присутан изборима, и да изабрани председник и група одборника нису порески обвезници.

(„Радничке новине“ Београд, бр. 238, 6. X 1920.).

17. Историјски архив у Ваљеву, Фонд Ваљевског суда, 1920 — ненумерисан документ.

18. На изборима за Конституанту (28. XI 1920) за комунистичког народног посланика у Округу ваљевском изабран је Милош Требињац, професор из Београда. У граду Ваљеву комунисти су добили 582, а све остале, буржоаске партије, 624 гласа.

(„Радничке новине“ Београд, бр. 285, 30. XI 1920.).

19. Историјски архив у Ваљеву, Фонд Ваљевског суда, 1920 — ненумерисан документ.